

Gladijatori i gladijatorske igre – online

Ispod se nalazi sedam tekstova vezanih uz gladijatore i gladijatorske igre.

Teme tekstova su:

- 1) Gladijatorske igre
- 2) Amfiteatri u rimskom svijetu
- 3) Gladijatori
- 4) Vrste gladijatora
- 5) Uobičajeni parovi gladijatora
- 6) Amfiteatar i igre u Puli
- 7) Gladijatorska škola u Puli

Vi trebate izabrati jednu od navedenih tema.

Pročitajte odabrani tekst. Na temelju tog teksta napišite najmanje tri, a najviše pet natuknica!

U okviru ispod natuknica napravite umnu mapu s najvažnijim informacijama iz odabranog teksta!

Ime i prezime: _____ Tema: _____

Natuknice:

1) _____

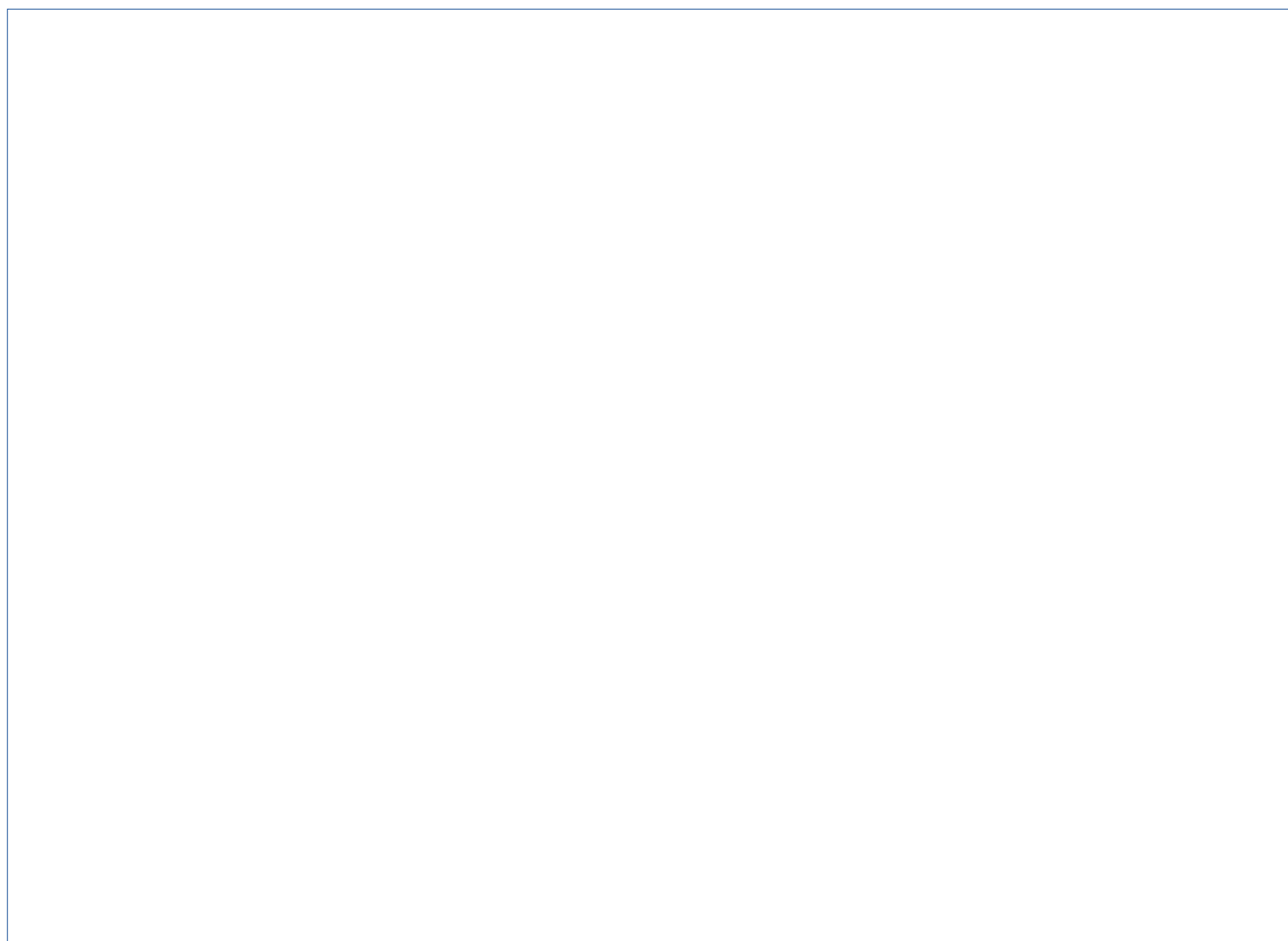
2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

Umna mapa:

I. Gladijatorske igre

Gladijatorske igre (Munera gladiatoria, Spectacula gladiatoria) vuku korijene iz prastarih etruščanskih rituala prinošenja ljudske žrtve na grobu odličnika. Postepeno organiziranje borbi zamjenjuje klasično prinošenje žrtve. Datiraju u IV stoljeće PK. Prve prave gladijatorske igre održane su u Rimu, 264. g. PK u vrijeme konzula Apija Klaudija i Kvinta Fulvija a povodom pogreba Junija Bruta Pera kao popratna manifestacija.

U masovnim zabavama povodom veselih ili žalosnih trenutaka očituje se rimska težnja ka herojstvu i pobjedi koja potječe još iz etruščanskog i helenističkog doba. Cijeni se hrabrost i vještina u borbi, poraženi borac koji je pokazao te vrline ima velike šanse biti pošteđen.

Gladijatorske igre samo su jedna od specijaliziranih vrsta masovnih igara. Gladijatorske igre se nisu ni u Rimu niti u drugim gradovima održavati bez pristanka imperatora ili senata.

Isprva ne postoje amfiteatri za gladijatorske igre pa se one održavaju na drugim javnim mjestima, na forumima, u termama, kazalištima, svetištima. Kako jača utjecaj vladara i aristokracije tako se počinju i graditi prvi amfiteatri za gladijatorske igre u I. stoljeću PK

II. Amfiteatri u rimskom svijetu

Gladijatorske igre poprimaju sve jaču političku ulogu, moćnici časte narod sa igrama na svoj veliki trošak da bi stekli ugled i slavu. Sa time slijedi i izgradnja prvih kamenih amfiteatara. Prvi takav je izgrađen 29. PK godine u Rimu i stajao je do 69. NE kad je uništen u Neronovom požaru.

Amfiteatar je zamišljen kao sklad borilišta i gledališta, to je višekatna zgrada sa ukrašenom fasadom. Ukrasi mogu biti dorskog, jonskog ili korintskog stila. Samo borilište je eliptičnog oblika sa sustavom podzemnih prostorija (za zvižeri, tehnička pomagala, strojeve) i prolaza a pokriveno je pijeskom.

Borilište i arenu odvaja zid iza kojega je hodnik sa više izlaza na borilište. Gledalište se uzdiže u obliku koncentričnih, stepenastih redova. Prva terasa (podium) je namijenjena za odličnike i opremljena je drvenim ili metalnim sjedalima. Iznad nje su sjedišta za gledatelje (gradi gradationes) koja su podijeljena sa koncentričnim, horizontalnim prolazima (praecinciniones) i okomitim zidovima (bastei) na više katova. Katovi se broje od terase prema vrhu a smještaj gledatelja ovisi o društvenom položaju. Najviši kat (moenianum summum) izgrađen je kao galerija na stupovima i predviđen je za puk.

III. Gladijatori

U početku su to najbolji natjecatelji u mačevanju, od kojih postaju profesionalni borci na priredbama. Postoje gladijatorski zakoni (leges gladiatoriae) kojima je uređen ustroj gladijatorski ustroj. Osnovna jedinica ustorja gladijatorskoga društva je zajednica (familia) sa određenim brojem članova koji su obučavani u posebnim školama (ludus gladiatorius).

Vođa vježbi obično je uspješan veteran gladijatorskih borbi (doctores). On u školi ima podređene suradnike (primus palus i secundus palus) te pomoćnike (rudiarii).

U republikansko vrijeme oprema gladijatora je slična ratnoj i bez velike međusobne raznolikosti. Osnovnu gladijatorsku oprema sastoji se od: kožne pregače (subligaculum), pojasa za nju (balteus), različitih kaciga (galea), metalnog štitnika za ruku (manica), štitnika preko lijevog ramena (galerus), kožnih nazuvaka pojačanih metalom (ocrea) te tekstilnih povoja za ruke i noge (fasciae)

No kako s vremenom igre postaju oruđe političke promocije a i traže se uvijek nove igre koje će biti zanimljivije od prošlih oprema gladijatora se počinje diferencirati te se formiraju različiti tipovi gladijatora.

IV. Vrste gladijatora

Da bi borba dobila na dramskome efektu i bila što zanimljivija s vremenom se počinju formirati parovi gladijatora koji su suprotstavljani. Obično se nisu postavljala dva gladijatora iste vrste jedan nasuprot drugome, iznimka su esedari.

Trebalo je planirati borbe tako da se suprotstave gladijatori različiti po opremi i načinu borbe ali da ipak ona ima neizvjestan ishod i da se može očekivati spektakularna i uzbudljiva borba. Rasprave o tome tko će biti suprotstavljen ovome ili onome gladijatorskome šampionu bile su popularne teme gledaoca i poznavatelja sistema gladijatorskih borbi.

Osnovne tipove gladijatora čine: murmilioni (murmillationes) naoružani galskim oružjem, esedari (essedarii) borci na bojnim kolima, retijari (retiarii) sa mrežom i trozubcem, progonitelji (secutores) zaštićeni samo štitom i kacigom, oplomak (oplomacus) sa velikim štitom i bodežom, dimachaerus sa dva noža, saggitarius sa lukom i strijelom te bestiari (bestiarii) zločinci osuđeni na borbu protiv zvijeri.

Oprema gladijatora preuzeta je od naroda sa kojima se Rim borio, tako su na primjer esedari uvedeni nakon uspješnih kampanja protiv Britonca u vrijeme Julija Cezara. Neki gladijatori predstavljaju i mitska bića ili čudovišta, na primjer retijari sa svojom mrežom i trozubom.

V. Uobičajeni parovi gladijatora

Osnovne tipove gladijatora čine:

murmilioni (murmillationes) naoružani galskim oružjem,
esedari (essedarii) borci na bojnim kolima,
retijari (retiarii) sa mrežom i trozubcem,
progonitelji (secutores) zaštićeni samo štitom i kacigom,
oplomak (oplomacus) sa velikim štitom i bodežom,
dimachaerus sa dva noža,
saggitarius sa lukom i strijelom
bestiari (bestiarii) zločinci osuđeni na borbu protiv zvijeri.

Uobičajene parove gladijatora čine na primjer retijari protiv sekutora, prvi koristi mrežu sa olovnom utezima za napad sa kojim nastoji saplesti protivnika. Ako uspije onda trozubom ubija (ili ne ubija) protivnika a inače trozub je uobičajeno koristiti u obrani. Ponekad se suprotstavljaju retijari i murmilioni kao laki protiv teškog gladijatora.

Posebno spektakularan je nastup esidarija, koji se za razliku od većine gladijatora obično postavljaju protiv istovjetnih boraca. Oni na bojnim kolima često ravnotežu održavaju na rudi, u punom trku skaču konjima na leđa a u borbi posebnu pozornost moraju obraćati i kontroli konja. Spektakl borbe esidarija popraćen je zvucima orgulja i osvježavajućim mirisima a za razliku od većine borbi (u kojima prema nekim procjenama jedna od desetak borbi završava smrću) njihov sukob u pravilu završava smrću jednog od sudionika.

VI. Amfiteatar i igre u Puli

Gladijatorske igre u Puli počinju formiranjem rimske kolonije Pole u prvom stoljeću PK. U početku održavaju se na forumu, gladijatori popraćeni pukom prolaze glavnom ulicom, dekumanom, do foruma gdje se ispred forumskog kulturnog središta odvija borba. Počinje sa fingiranom borbom nakon čega slijedi obilazak borilišta i predstavljanje programa borbi. nakon čega trublje najavljuju početak pravih borbi.

Kako je Pula u doba Augusta doživjela gospodarski i urbanistički procvat uz što i forum dobiva izraženiju kulturnu i administrativnu ulogu tako se stvorila potreba za izgradnjom amfiteatra za održavanje gladijatorskih borbi. Amfiteatar se počinje graditi 27. godine PK a dovršen je 68. PK, u julijevisko-kladijevsko doba. Izgrađen je izvan zidina grada nedaleko od flavijeviske ceste (via Flavia) na zapadnoj strani brežuljka iznad pulskog morskog zaljeva.

Površina amfiteatra je 11.446 metara kvadratnih, po dužoj osi ima 143, 45 m a po kraćoj 105.96. Samo borilište je dimenzija 66.22 sa 39.73 metra. Građen je od vinkuranskog kamena (cava romana) a četiri etaže postižu visinu od 31 metar na strani okrenutoj prema moru. Vanjski tornjevi služe za vertikalnu komunikaciju, pristup gornjoj etaži radi zatezanja velarija, a na vrhu tornjeva su i vodospreme koje se koriste za snabdijevanje vodoskoka i prskanje mirisnih tekućina po gledalištu i borilištu. Ukupni kapacitet arene prema procjenama iznosio je oko 25.000 gledatelja.

Raspored sjedenja ovisi o društvenom položaju. Amfiteatar ima natpise i putokaze na ulazima u gledalište sa imenima obitelji kojima su pojedini prostori namijenjeni. Također su i sjedišta rezervirana sa imenima ili inicijalima imena pojedinih osoba ili obitelji. Identificirano je 80 tako označenih mjesta. Može se pretpostaviti da se mjesto označeno kao *P. Aelius Rasparaganus* odnosi na kralja Roxa koji je u hadrijanovo doba bio prognanik u Puli.

VII. Gladijatorska škola u Puli

Gladijatorske barake i škola nalazili su se nedaleko od amfiteatra. Taj građevinski kompleks gladijatori koriste za stanovanje, ovdje se uvježbavaju za borbe i pripremaju pred sam izlazak u arenu. Postoje prostorije posebno namijenjene pripremi za ulazak u arenu, tako je spoliarium namijenjen mazanju tijela lojem ili maslinovim uljem i navlačenju opreme a u armamentariumu gladijatori se snabdjevaju oružjem. Saniarium je prostorija u kojoj se liječe rane nakon borbe i također je blizu spoliariuma i armamentariuma.

Od ovih prostorija svečanom povorkom se prolazi podzemnim hodnikom do borilišta. Odličnike se pozdravlja sa "Ave, imperator, morituri te salutant", predstavlja se plan borbe i pokazuje oružje i oprema.

Pulska arena vidjela je raznolike vrste gladijatora, tako su u njoj nastupili retiarii, dimachaerussii, sagittariusii, bestiarii i vjerojatno najspektakularniji essedarii. Zločince i eventualne plašljive gladijatore tjera se u borbu sa bičevima ali ako je gladijator pokazao hrabrost i vještinu u borbi onda je od odličnika i puka mogao izmoliti pomilovanje. Ranjene umiruće i poginule gladijatore poslužitelji borilišta (harenarii) iznose kroz porta libitinaria. Poginuli se presvlače u mrtvačku odoru i o trošku vlasnika gladijatorse zajednice se spaljuju i pokapaju na nekropolu uz glavnu prometnicu prema Nezakciju. Pobjednici se odlikuju palmom pobjede a mogu dobiti i novčanu nagradu ili čak slobodu.